

desigualtats socials, pobreses i alfabetitzacions permanents

Quaderns d'Educació Contínua

desigualtats socials, pobreses i alfabetitzacions permanents

Editors

Iolanda Corella Llopis
i pep aparicio guadas

Consell de direcció i coordinació

Tere Vila, Encarna Such Cardona, Juanma Sanchis Marqués, M. Nieves Roselló, María José Picher, Carlos Pallarés, Rosa Navarro, Pascual Múrcia Ortiz, Dolors Monferrer Ferrando, Rosa M. González Conca, Goio Fidel Sarmiento, Manuela Fuentes Martínez, Lorena Ordiñana Pérez, Marta Malet Carol, Mila Grau Alepuz, Loles Martínez Cebrián, María Gabarda Riofrío, Francisca Borox López, Isabel Aparicio Guadas

Consell de redacció i assessorament

Antonia de Vita (UNIVR), Dolors Vinyoles (Escola de la Dona-Diputació de Barcelona), Inma Vilatersana, Jordi Vallespir (UIB), Antoni Tort (UVIC), Joan M. Senent (UV), Francesca Salvà (UIB), Manuel Rodríguez (UV), José Ignacio Rivas (UMA), Piergiorgio Reggio (UNICATT), Cruz Prado (ULASALLE), Anna Maria Piussi (UNIVR), Agustí Pascual (UV), Isabel Redaño Francés

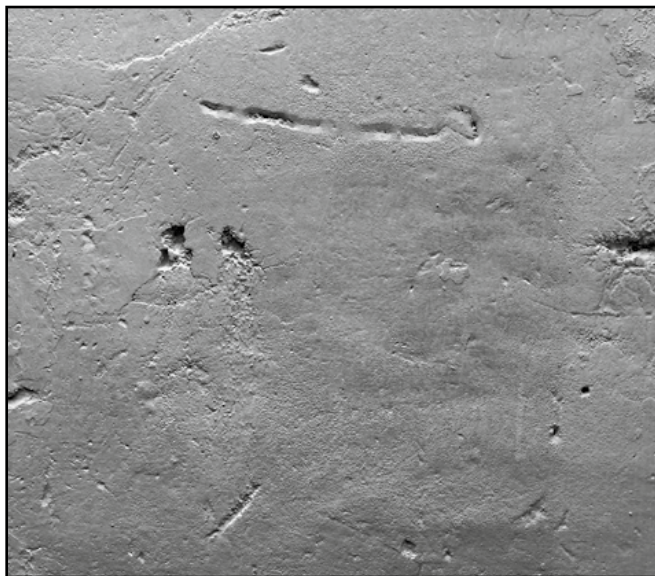
(IPF), Sebas Parra (UdG), Josep Mª Navarro i Cantero (LFCOOP), Peter Mayo (UM), Vicent Mas (UA), Ángel Marzo (UB), Manel Martí Puig (UJI), Fernando Marhuenda (UV), Fernando López Palma (UB), Licinio C. Lima (UMINHO), Colin Lankshear (JCU), Michele Knobel † (MSU), Francese Hernández Dobon (UV), Francisco Gutiérrez † (ULASALLE), Anna Gómez (UVIC), Paula Guimarães (UL), Rosa M. Falgás (ACEFIR), Pep Lluís Grau, Gloria Díaz (UB), Joan Colomer (UdG), José Clovis Azevedo (Centro Universitário Metodista IPA), Rafa Castelló (UV), Isabel Carrillo (UVIC), Marián Aleson Carbonell (UA), Xavier Besalú (UdG), Antonio Benedito (UV), José Beltrán Llavador (UV), Clara Arbiol González (UV), Vicent Aparicio (UV), Marina Aparicio Barberán (IPF), Consol Aguilar (UJI), David Abril (UIB), Loris Viviani (IPF), Mariola Aparicio Cortés (EOI Xàtiva), Mercè Morey (UIB), Diego Morollón (IPF), José R. Belda Medina (UA).

Correcció i traducció
Joaquín Martínez Ortiz

Disseny i maquetació
gap

Quaderns d'Educació Contínua 47

Estiu 2022 • 18 €

Quaderns d'Educació Contínua. Nova etapa
Redacció, secretaria i administració:
C/. Sant Agustí, 7 • 46800 Xàtiva
tarepa.pv@gmail.com

ISSN: 1575-9016
ISSN: 2605-1796 (digital)
Dipòsit legal: V-5125-2000

Revista indexada en GeoDatos: Indexador de Geografia e Ciências Sociais
<http://www.dge.uem.br>

(Quaderns d'Educació Contínua
no es fa responsable de les opinions
dels col·laboradors de la revista.)

Títol: monochrome (blanc)

Autor: GAP

Tècnica: fotografia digital

Dimensions: 210x210 mm

Any: 2022

IPF: Institut Paulo Freire • UV: Universitat de València • UdG: Universitat de Girona • UVIC: Universitat de Vic • UJI: Universitat Jaume I de Castelló • UA: Universitat d'Alacant • ACEFIR: Associació Catalana per l'Educació, la Formació i la Recerca/Associació Europea d'Educació d'Adults • UB: Universitat de Barcelona • FDC: Desenvolupament Comunitari • UIB: Universitat de les Illes Balears • UM: Universitat de Malta • UMINHO: Universitat del Minyo • UNIVR: Universitat de Verona • ULASALLE: Universidad de La Salle • UNICATT: Universitat Catòlica de Milà • UMA: Universitat de Màlaga • UL: Universitat de Lisboa • JCU: James Cook University • MSU: Montclair State University • LFCOOP: La Fàbrica Cooperativa

carpeta

Mercats educatius i desigualtats a l'estat espanyol: estat de la qüestió i futures línies de recerca

Marcel Pagès, Lluís Parcerisa, Andreu Termes • 5

Els avanços de les dones de l'ètnia Khmer Krom a través dels estudis superiors i de l'aprenentatge al llarg de la vida

Julia Haba Osca • 22

Diners i persones pobres

Josefa Fombuena-Valero • 32

Desigualtats socials, pobreses i alfabetitzacions permanents

Piergiorgio Reggio • 41

contínua

Freire i Simondon, l'inèdit viable. Alfabetitzar en la manera d'existència dels objectes tècnics

Ana Ma. Valle, Marco A. Jiménez • 51

persones, territoris i experiències

El barri de la Coma. Educació de Persones Adultes

Carolina Zamora Real, Pascual Murcia Ortiz i Dolors Monferrer Ferrando • 67

Reflexions i indagacions sobre el voluntariat, l'alfabetització i alguna cosa més que rebost

Agustí Pascual Cabo • 81

El model de les Escoles de Segona Oportunitat enfront de l'abandonament educatiu. Itineraris per a la revinculació educativa i la inserció laboral

Ignacio Martínez Morales, Daniel Gabaldón Estevan y Juan García-Rubio • 95

Els desafiaments de l'educació al Brasil, enfront de les desigualtats socials, pobresa i falta d'inversió

Mariângela Bairros i Patrícia Marchand • 107

Famílies digitals al CEPA: competència digital i ciutadana en clau europea

Magdalena Balle Garcia • 116

investigació

Pobresa: conceptes i indicadors. El cas valencià

Rafael Castelló-Cogollos • 123

arxiu

dialògica

Joan Fuster i la didàctica de la llengua

Margarida Castellano Sanz • 145

llibres

Escuelas y pobreza: entre el desasosiego y la obstinación

Patricia Redondo y Antonio Guerrero Serón • 148

fotografia • 152

Com participar

Quaderns d'Educació Contínua?

Les pàgines de la nostra revista estan obertes a tot tipus de col·laboracions relacionades amb l'Educació i la Formació de les Persones Adultes. El nostre interès és oferir la publicació a tots aquells que desitgen col·laborar en ella exposant els seus coneixements, les seues reflexions i experiències analitzades. Així com també a les persones i institucions que desitgen difondre a través dels Quaderns d'Educació Contínua les seues iniciatives i activitats dins d'aquest àmbit.

Les col·laboracions han de requerir les següents condicions bàsiques:

- L'extensió dels treballs serà de 10 pàgines en format DIN A-4, a doble espai, amb un títol que sintetitze el seu contingut. És convenient d'intercalar apartats que divideixquen i ordenen les diferents parts de l'exposició.
- S'enviarà dues còpies del treball acompanyades d'una versió d'aquest en suport informàtic, preferentment en Winword. S'aconsella, si el tema ho permet, incloure gràfics, quadres sinòptics, etc., que il·lustren i completen el contingut del text.
- Com és natural la revista podrà realitzar una «correcció d'estil» sobre el text original, que en cap dels casos alterarà els conceptes ni l'enfocament adoptats per l'autor.
- Notícies i dades per a ser incloses en les pàgines informatives de la revista, sobre congressos, jornades, convenis, acords, programes, plans, iniciatives, projectes; cursos, conferències, debats, premis i concursos; publicacions de llibres, revistes, manuals, etc.
- Ha d'incloure sempre la font responsable i les notes de referència on el lector pugui requerir major informació.

Famílies digitals al CEPA: competència digital i ciutadana en clau europea

Magdalena Balle Garcia, CEPA Som Canals, Palma, Illes Balears

I tornam a la normalitat...

En ple boom de visitants a l'illa de Mallorca, quan comença a mancar la mà d'obra que demanda el sector de l'hostaleria a causa d'una inesperada temporada turística en alça i el preu dels lloguers pels núvols, moltes escoles d'adults de les Illes veuen com els alumnes van minvant cada dia a pesar dels esforços dels professors per mantenir les aules plenes, com en els darrers dos anys de pandèmia. L'experiència ens diu que en anys de bonança la població adulta de l'illa es forma manco com a conseqüència de la gran demanda d'obra no qualificada. És un repte al qual no es fa front de manera contundent des de les institucions pertinents. Els professors dels CEPA senten molta frustració davant aquesta situació però entenen que molts dels alumnes han de treballar perquè han estat en ERTO en el millor dels casos, o, simplement, han perdut la feina i ara els hi sorgeix una oportunitat laboral que no poden desaproveitar.

Amb aquestes circumstàncies adverses, el CEPA ofereix el curs: Ciutadans Competents Digitalment, una traducció del títol original 'Digitally Competent Citizens'. La coordinadora del programa Erasmus+, Magdalena Balle, començà a difondre aquest curs mensual d'inclusió TIC (Erasmus+) amb un cert temor i recel pel fort absentisme del darrers mesos de classe. No obstant això, la feina en xarxa dels darrers anys ha contribuït a l'efecte multiplicador de la difusió i aquest factor ha contrarestat, en part, aquesta temença i ens ha estat molt favorable.

La realitat ha estat, que una setmana després d'iniciar la matrícula, hem arribat a les 102 inscripcions, de les quals només podem oferir fins a 60 places. La filosofia del curs d'arribar com a més persones millor ens permet fer servir la llista d'espera les dues primeres setmanes. Trobam que els recursos d'Europa s'han d'optimitzar i creim que l'impacte en la comunitat ha de ser significatiu. Els darrers anys hem treballat per tenir un centre més obert al barri i per crear una sinergia de més de 30 institucions associades a l'escola. El nostre barri és una zona amb un gran dinamisme social i una llarga tradició associativa.

Avantatges de la feina en xarxa: efecte multiplicador dels recursos i de la difusió

Gràcies a aquesta feina en xarxa comptam amb dues alumnes en pràctiques d'Educació Social, que fan suport a l'aula i que alhora col·laboren amb el CEIP Es Pont de la barriada veïna de Son Gotleu. A més a més, d'una banda també comptam amb una voluntària d'AMADIP Esment (Associació Mallorquina per a Persones amb Disminució Psíquica) i d'altra banda, tenim una becària portuguesa del programa Erasmus+, que ens ajuda constantment. La tercera setmana del curs comptarem amb un estudiant de Formació Professional d'Eslovàquia que seguirà amb aquesta feina de suport. De fet, internacionalització, sentit de comunitat i sinergia

social són tres factors que contribueixen a què aquest projecte hagi resultat, a hores d'ara, un programa d'èxit.

El curs és part d'un programa integral de competències per a la vida i per a la feina, fruit d'un partenariat, del qual el CEPA és el coordinador transnacional. Aquest programa està format per una xarxa de 9 escoles de primària i 4 taules d'entitats (Pere Garau, Son Gotleu, Es Rafal i Son Oliva). A més a més, compta amb la participació del CEP l'IBsteam pel que fa al disseny del programa de competència digital, a la cessió temporal i a la conseqüent supervisió de chromebooks; amb l'UIB (Universitat de les Illes Balears) en relació a l'avaluació externa del programa i de l'impacte als usuaris del CEPA, així com de l'impacte comunitari; amb l'Ajuntament de Palma (Àrea d'Educació) que coordina part del programa i fa d'enllaç amb les nou escoles i, finalment, amb Serveis Socials Llevant Nord que ajuda a fer-ne difusió i ens deriva molts usuaris que es troben en risc d'exclusió social. Cal ressenyar que l'especialista en diversitat de l'IBsteam ha tengut molta cura a l'hora d'adaptar els materials per tal de facilitar als usuaris l'aprenentatge digital bàsic. A més a més, la plataforma *classroom*, que és la que empram en el programa, és molt intuïtiva i és fàcil d'entendre. Molts ciutadans hi estan familiaritzats.

Solidaritat europea per a una ciutadania global i molt diversa

En una primera fase, els formadors seran membres del voluntariat europeu (EuropeanSolidarityCorps). Comptam amb 4 voluntàries que venen de Nàpols i fan feina al CPA Napolocentrale (l'equivalent del nostre CEPA a Itàlia). La idea és que el curs que ve, en la segona fase del programa, el voluntariat formi part de la fundació Caixabanc i els docents mentors siguin voluntaris amateurs. La banca d'aquest país ha patit moltes fusions els darrers anys i els seus empleats s'han hagut de reciclar a correuita per familiaritzar-se amb nous programes informàtics. Això ha implicat que tots ells tinguin prou coneixements informàtics i que vulguin aportar els seus sabers a la societat de forma altruista; majoritàriament són joves molt actius.

Els cursos d'informàtica es faran al CEPA i pensam que és una oportunitat única per visibilitzar el nostre centre i l'Educació d'Adults en general. De moment, ens ha aprofitat de valent a les escoles públiques i concertades de Son Gotleu.

Una part del professorat del CEPA, gràcies a la implementació dels projectes europeus al llarg dels anys, ha tengut l'oportunitat de conèixer el vincle que hi ha entre les escoles de pares 'a la europea' i les escoles de primària. Els pares dels infants nouvinguts reben formació, organitzada a les pròpies escoles de primària. La formació a pares consta d'una part més instrumental com ara llengua, informàtica, etc. Aleshores, encara que les competències parentals no són el bessó de la formació constitueixen un itinerari formatiu complementari.

Cal tenir present, que el que feim és implementar cursos TIC de nivell 0 i de nivell 1 per a gent que no ha enviat mai un correu o que no sap obrir un document de word. Molts

d'aquests usuaris són vulnerables socialment parlant. La vulnerabilitat es pot manifestar per una discapacitat, per un tema idiomàtic o per un tema cultural. De fet, molts dels alumnes del curs són ucraïnesos molt formats però que no parlen ni català ni castellà.

Un gran nombre d'alumnes són magrebines que tenen molta dificultat per sortir de l'esfera domèstica. La primera setmana del curs, que compta amb quatre grups, ens ha servit per veure que aquelles alumnes del Nord d'Àfrica que tenen correu electrònic és perquè el comparteixen amb els seus marits. Moltes d'elles no tenen telèfon mòbil, alguna alumna agafa el ratolí a l'inrevés, bona part de les alumnes han de cridar als seus marits per tal d'esbrinar la contrasenya del correu... Els primers dies hem viscut anècdotes de tots els colors.

La primera activitat que es fa el primer dia de formació és crear un compte de gmail i una vegada els alumnes accedeixen al *classroom* se'ls obri un món nou per descobrir i es nota en la motivació i les ganes de seguir amb el curs. El *classroom* creat per l'IBsteam (nivell O) és força atractiu, està molt ben filat i això fa que enganxi als nous usuaris.

D'on surgeix la necessitat d'organitzar el curs TIC nivell O? Reptes de la postpandèmia

D'ençà que esclatà la pandèmia de la COVID 19 els directores de les escoles de primària del nostre voltant, que fan servir el *classroom* i l'entorn *workspace*, veuen com els pares no poden acompanyar els seus en els seu recorregut acadèmic. S'han invertit molts doblers en *chromebooks*, els nins els saben manejar perfectament però els pares nouvinguts i més allunyats de l'escola no estan familiaritzats amb aquesta plataforma digital. Alguna escola de primària veïna ha hagut d'organitzar algun curs per a pares per mostrar el GESTIB (el programa d'educació que fan servir totes les escoles de les Illes). Malgrat que als pares en general fer la petita passa i començar a familiaritzar-se amb l'ordinador els fa molta mandra tothom és conscient que la necessitat hi és present.

A la taula d'entitats de Son Gotleu (un del barris més humils de la ciutat de Palma) s'ha exposat aquest repte en diferents ocasions. Tot i els ajuts del CEP IBsteam i de diferents ONG com *Ayuda en Acción* amb l'oferiment de dispositius informàtics escolars de franc, segons els nous directores amb els quals duim en marxa aquest projecte, han resultat insuficients i s'ha menyspreat la importància que té la formació digital dels pares a les escoles de Primària.

El programa, batejat pels tècnics de l'Ajuntament de Palma com a Famílies Digitals, està adreçat a fer front la bretxa digital i arribar als pares de les famílies més remotes a les escoles i amb un nivell alt de vulnerabilitat.

Entre els usuaris hi ha pares de totes les escoles públiques i concertades de dues barriades de Palma amb una diversitat cultural impressionat i amb greus problemes de convivència en alguns dels centres.

Amb el curs Ciutadans Competents Digitalment pretenem arribar als ciutadans més vulnerables, contribuir a minimitzar la bretxa existent i contribuir a combatre el fracàs escolar, taló d'Aquil·les de les Illes Balears. El districte al qual pertanyem és el més densament poblat de Palma. A tall d'exemple, si el districte de Llevant Nord fos una ciutat, per nombre d'habitants seria la tercera de Mallorca, i superaria a les altres capitals balears: Eivissa vila o Maó.

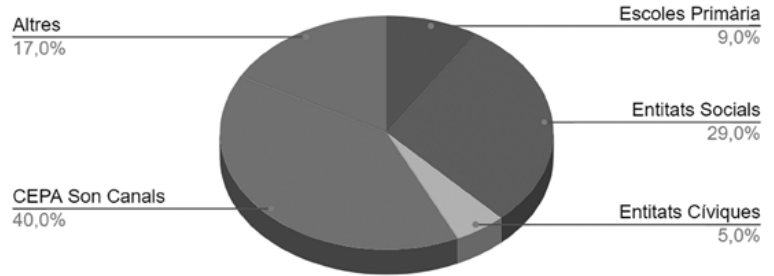
La vulnerabilitat en totes les seves manifestacions és present en el curs: pares que fa pocs mesos que han arribat a l'Illa, un bon grapat de pares ucraïnesos, alumnes adults d'AMADIB amb una discapacitat lleu, joves adults desocupats i gent gran que ha desenvolupat fòbia a l'ordinador o alumnes dependents. Aquest grup intergeneracional, intercultural i divers suposa un repte per als docents que duen endavant el curs. La primera que ha encetat el curs, és la voluntària Valeria Petrella del CPA Napolocentrale amb una gran vocació cap a aquest tipus d'ensenyament i una gran sensibilitat social, que, el seu dia a dia, transcorre al centre penitenciari de Nàpols com a professora.

Cloenda: Per què parlem d'un programa d'èxit?

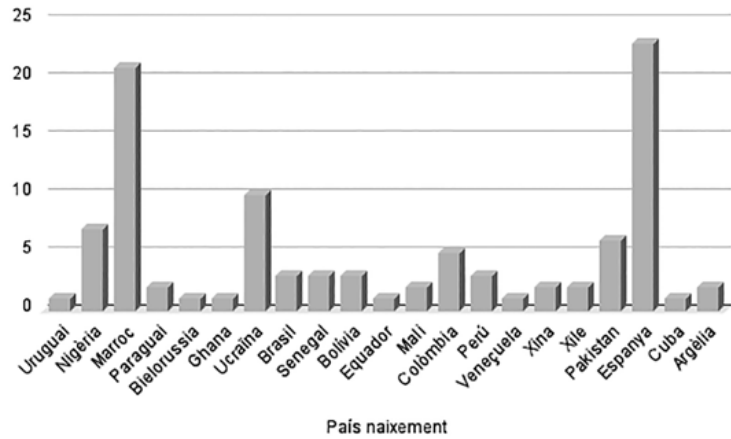
Per acabar cal analitzar els motius pels quals pensam que la gent de les barriades han respost tan bé a la convocatòria del curs:

- L'alt índex de fracàs escolar i abandonament escolar al districte de Llevant-Nord/Gregal.
- Manca de competència digital entre els pares migrats i els joves que assisteixen als CEPA. De fet ens ha sorprès com molta gent del propi CEPA s'hi ha apuntat.
- Gran interès per part dels directors de les escoles de la barriada per implementar aquest programa.
- Llarga experiència de treball en xarxa i sinergia creada amb alguns CEIP. Al nostre parer ha estat un element clau.
- Barri intercultural i molt densament poblat.
- Problemes de convivència molt arrelats i polítiques educatives per revertir aquesta situació.
- És un revulsiu per bona part de la població migrada que es trobava molt allunyada dels CEP.
- Arran dels darrers projectes començam a tenir molta gent interessada en els cursos ham per a migrats que oferim a l'escola. Les dones del Nord d'Àfrica tenen Son Canals com a centre de referència actualment (veure taula de barres).
- Disseny d'un programa que atén diferents tipus de vulnerabilitat. Es treballa amb un grup molt heterogeni. Es vol evitar treballar amb grups guetos. El nostre grup objectiu compta amb gent de diferents edats i diferents orígens, que ens permet un enfocament intergeneracional i intercultural.

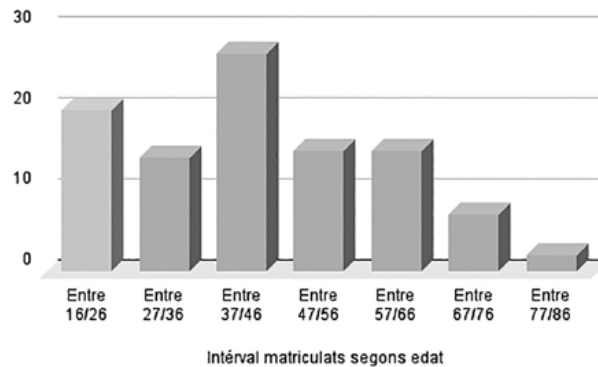
Institució informadora

País d'origen dels usuaris

Interval d'edat dels usuaris

Formació prèvia al curs de famílies digitals organitzat per l'IBsteam

Valeria Petrella, voluntària internacional del CPN Napoli ciutat

Usuaris del curs de famílies digitals

TAREPA - PV
Taller per a l'Acció Renovadora
de l'Educació Permanent d'Adults

L'ULLAL Edicions

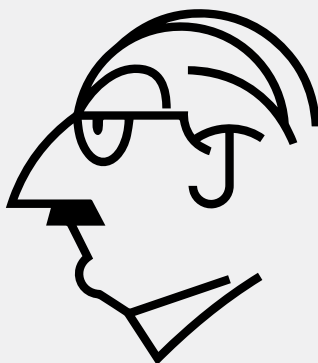
Autor de la ilustració: Valentín Iglesias

18 i 19 de juliol de 2022 · Xàtiva
CPFPA Francesc Bosch i Morata

desigualtats socials, pobreses i alfabetitzacions permanents

*Tornaria
a fer el que he fet,
a dir el que he dit.
Ara, amb l'experiència
de l'edat, ho tornaria a fer
i a dir amb més coneixement
de causa, amb més habilitat,
amb més obsessió... i amb
més raó i amb més raons.*

CENT de FUSTER

